

Radim Šírl: Narativy a náboženství: specifika a funkce příběhů v náboženských kontextech

Diplomová práce

Oponentský posudek

Autor se ve své práci pokusil propojit několik teorií narativity s náboženským pojetím nečistoty. Práce je rozdělena na dvě části: První, teoretická část se zaměřuje jednak na určení, co to je narativ, jednak na koncept nečistého podle Mary Douglas. V druhé části jsou případové studie, v nichž se autor snaží aplikovat svá metodologická východiska na vybrané náboženské fenomény: zpověď a modlitbu. K nim pak přidává ještě stručnou zmínku o léčebných rituálech, k níž připojuje dva konkrétní případy. Ve všech uvedených případech pak klade důraz na terapeutickou hodnotu narativů, která se jeví jako leitmotiv celé práce, což autor sám ještě zdůrazňuje v závěru, kde uvádí, že práce má mít v tomto smyslu i „jistou agitační funkci“.

1) Struktura argumentace.

Práce je velmi přehledně strukturovaná, hlavní argumentační linie na sebe vcelku hladce navazují, text působí provázaně a jednotlivé kapitoly ve vztahu k celku vyváženě (až na jednu výjimku). Nicméně tento idylický stav podle mne narušuje několik momentů, které bych rád uvedl jako témata k disputaci při obhajobě:

- Při bližším pohledu mi spojení narativních teorií s teorií nečistoty Mary Douglas nepřipadá organické. Příliš z toho ční snaha propojit narativitu s náboženskou oblastí pomocí antropologické teorie, která umožní zdůraznit terapeutické aspekty působení narativity *také* v náboženství. Autorova stylistická obratnost tuto situaci sice zneprůhledňuje, ale pro mne zůstává výše uvedená spojitost nepřesvědčivá.
- Když jsem zmínil výjimku z vyváženosti kapitol vzhledem k celku, měl jsem na mysli kapitolu *Léčebné rituály*, která svým stylem a rozsahem neodpovídá předchozím textovým celkům a působí jako přílepek.
- Moje hlavní pochybnost se však vznáší nad aplikací narativity ve studovaných náboženských fenoménech, tedy zpovědi a modlitbě. Mezi kritérii narativity podle Ryanové, která autor uvádí, jsou podle mne nejdůležitější časovost (dynamika událostí a činů) a smysluplnost, to znamená schopnost porozumět vyjadřované situaci v její proměnlivosti ze strany toho, koho se týká (ostatní kritéria můžeme nechat stranou). V tomto smyslu lze s narativitou velmi úspěšně pracovat v kontextu léčebných rituálů, což autor uvádí, ale v případě zpovědi a modlitby je její aplikace sporná. U Pennebakerových studií terapeutické účinnosti vnějšně vyjádřených osobních traumat se autor zase primárně zaměřuje na vyprávění příběhů, ale nezabývá se tolik „doprovodnými“ jevy, jako je zvýšení účinnosti opakováním, používáním emocionálních a hodnotících výrazů apod. Myslím, že narativita tady poněkud splývá s *vyřčením*, tedy že slovní vyjádření je vždy vyprávěním příběhu. Naopak si nemyslím, že zpověď musí mít vždy narativní podobu, ještě méně pak modlitba. Vždyť např. modlitba chvály a díkůvzdání není žádné vyprávění, litanie dokonce vykazuje rysy popírající narativitu, použijeme-li uvedená kritéria Ryanové. Přitom i

v předloženém textu zaznívá, že samotné vyslovení traumatizující zkušenosti, tedy samo *slovo* (vyslovené, napsané či jinak vyjádřené) má terapeutickou hodnotu.

- Možná, že tu dochází k nedorozumění ohledně toho, s jakými narativy pracujeme, resp. co považujeme za narativy. Podle mne je třeba rozlišovat mezi smysluplným vyprávěním příběhů v kontextu běžného života a myticko-liturgickými vyjádřeními, která jsou nadčasová, a proto neodpovídají uváděným charakteristikám narativu. Jejich smysluplnost navíc nemusí být na běžné kognitivní rovině zřejmá a „dávají smysl“ často až na vyšší, metanarativní rovině.

Uvedená témata k diskusi nikterak nesnižují celkovou argumentační úroveň práce a její přesvědčivost.

6 bodů

2) Formální úroveň.

Po formální stránce je předložený text zpracován velmi pečlivě, téměř bez gramatických a stylistických chyb. Pozor na záměnu svatosti za svátost, což se autorovi podařilo dvakrát při citaci z *Katechismu* a Guardiniho *O modlitbě* (s. 29 a 44). Žel, k mé nelibosti autor propadl obecně se šířícímu nešvaru spojování dokonavého slovesa *soustředit se* se slovesem *budu* pro vyjádření budoucího času; protože i Ústav pro jazyk český se k tomu chová netečně, „nelze to považovat za nekorektní“, i když mi to trhá uši.

7 bodů

3) Práce s prameny.

Výběr literatury odpovídá tématu, zejména v jeho „terapeutickém“ zaměření, její citace a odkazový aparát jsou v pořádku. Převaha spíše psychologických a theologicky zaměřených publikací nad antropologickými, resp. obecně religionistickými, reflektuje celkové vyznění práce.

7 bodů

4) Vlastní přínos.

Práce je velmi zajímavým zamyšlením nad souvislostmi mezi jevy, které nemusí být na první pohled zřejmé. I když mám k některým spojením a jejich výkladu určité výhrady, z nichž některé jsem formuloval výše, považuji text za velmi podnětný vklad do další religionistické diskuse.

8 bodů

5) Obecný přesah práce.

Práce přesahuje odborný rámec religionistického pojednání a je s úspěchem využitelná i v psychologii, resp. psychoterapii, a theologii. I pro nezasvěceného čtenáře to může být velmi inspirující čtení.

8 bodů

Celkem 36 bodů.

Práce splňuje kritéria diplomových prací, navrhuji ji k obhajobě a hodnocení *výborná*.

V Praze dne 29. srpna 2016

PhDr. Milan Lyčka, Ph.D.
Ústav filosofie a religionistiky FF UK